

O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI JIZZAX FILIALI

ISSN 2181-3884

ZAMONAVIY ILMIY-TEXNIK TADQIQOTLAR

xalqaro jurnali

Vol. 2 No. 2

2026

**International Journal of
Contemporary Scientific
and Technical Research**

**Volume 2 Issue 2
2026**

**Zamonaviy ilmiy-texnik
tadqiqotlar xalqaro jurnali**

**2-son
2026**

**Международный журнал
современных научно-
технических
исследований**

**Том 2 Выпуск 2
2026**

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

Xalqaro ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

P.f.d., prof., O.X. Turakulov

Bosh muharrir:

A.A. Abdumalikov

Tahrir kengashi mas'ul kotibi:

D.M. Jomurodov

Tahririyat hay'ati:

1. B.f.d., prof., S. Murodova (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
2. P.f.n., prof., S. Usmanov (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
3. T.f.n., dos., S. Tavboev (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
4. F.f.d., prof., N. Djusupov (O'zDJTU, UZB)
5. T.f.d., dos., S. Ruzimov (TTPU, UZB)
6. P.f.d., prof., G. Lekerova (SKU, KZH)
7. DSc., Ali Coşkan (ASUI, TR)
8. T.f.d., prof., D. Irgasheva (TATU, UZB)
9. T.f.d., prof., I. Siddikov (NRU TIIAME, UZB)
10. T.f.n., dos., S. Eshkabilov (NDU, US)

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro elektron jurnali (International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research) O'zMU Jizzax filiali Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2022-yil 9-sentabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №038200 raqami bilan ro'yxatidan o'tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O'zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-3884 ISSN raqami olingan.

© "O'zMU Jizzax filiali" – 2023

Tahririyat manzili:

130100, Jizzax viloyati, Jizzax shahri,
Sh.Rashidov Shox ko'chasi, 259-uy.

BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING AMALIY-METODIK TAYYORGARLIGINI VIRTUAL PEDAGOGIK SIMULYATSIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: NAZARIY ASOSLAR, TAMOYILLAR VA PEDAGOGIK SHART-SHAROITLAR

Qo'ldasheva Shoxsanam Ravshanjon qizi

Farg'ona davlat universiteti, mustaqil tadqiqotchi.

e-mail: goldashevashohsanam10@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8271-9259>

Annotatsiya.

Ushbu maqolada bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining amaliy-metodik tayyorgarligini takomillashtirishda virtual pedagogik simulyatsiyalarning o'rni va ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda virtual simulyatsiyalarni o'quv jarayoniga tatbiq etishning nazariy asoslari, fundamental tamoyillari hamda ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan pedagogik shart-sharoitlar tahlil qilinadi. Muallif tomonidan zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va nazariy bilimlar bilan amaliy faoliyat o'rtasidagi uzviylikni ta'minlash mexanizmlari taklif etilgan.

Kalit so'zlar: virtual pedagogik simulyatsiyalar, boshlang'ich ta'lim, amaliy-metodik tayyorgarlik, pedagogik shart-sharoitlar, kasbiy kompetensiya, raqamli didaktika, ta'lim innovatsiyalari.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРАКТИКО-МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ВИРТУАЛЬНЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СИМУЛЯЦИЙ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, ПРИНЦИПЫ И ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ

Кулдашева Шохсанам Равшанжон кизи

Ферганский государственный университет, независимый исследователь.

Аннотация.

В данной статье рассматриваются роль и значение виртуальных педагогических симуляций в совершенствовании практико-методической подготовки будущих учителей начального образования. В исследовании анализируются теоретические основы, фундаментальные принципы внедрения виртуальных симуляций в учебный процесс, а также педагогические условия, необходимые для эффективной организации данного процесса. Автором предложены механизмы развития профессиональных компетенций студентов с помощью современных цифровых технологий и обеспечения преемственности между теоретическими знаниями и практической деятельностью.

Ключевые слова: виртуальные педагогические симуляции, начальное образование, практико-методическая подготовка, педагогические условия, профессиональная компетенция, цифровая дидактика, инновации в образовании.

IMPROVING THE PRACTICAL-METHODOLOGICAL TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS BASED ON VIRTUAL PEDAGOGICAL SIMULATIONS: THEORETICAL FOUNDATIONS, PRINCIPLES, AND PEDAGOGICAL CONDITIONS

Qo'ldasheva Shoxsanam Ravshanjon qizi

Fergana State University, Independent Researcher.

Abstract.

This article explores the role and significance of virtual pedagogical simulations in improving the practical-methodological training of future primary school teachers. The study analyzes the theoretical foundations and fundamental principles of integrating virtual simulations into the educational process, as well as the pedagogical conditions necessary for its effective organization. The author proposes mechanisms for developing students' professional competencies through modern digital technologies and ensuring

the continuity between theoretical knowledge and practical activity.

Keywords: virtual pedagogical simulations, primary education, practical-methodological training, pedagogical conditions, professional competence, digital didactics, educational innovations.

Kirish. Global axborotlashuv va ta'limni raqamli transformatsiya qilish sharoitida zamonaviy ta'lim paradigmasi boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy qiyofasiga nisbatan mutlaqo yangi talablarni ilgari surmoqda. Bugungi kun pedagogi nafaqat fundamental nazariy bilimlarga ega bo'lishi, balki yuqori darajadagi amaliy-metodik moslashuvchanlik va o'zgaruvchan ta'limiy vaziyatlarda tezkor, samarali qaror qabul qilish ko'nikmalarini namoyish etishi lozim. Biroq, oliy pedagogik ta'limning hozirgi bosqichida talabalarning akademik tayyorgarligi hamda real maktab amaliyoti o'rtasida o'ziga xos "metodik uzilish" mavjudligi dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. Ushbu uzilishning asosiy sababi bo'lajak o'qituvchilarning real dars jarayonidagi murakkab psixofiziologik va metodik ssenariylarga bevosita auditoriya sharoitida tayyorlanish imkoniyatining cheklanganligidir. An'anaviy o'qitish usullari talabaga dars modelini nazariy jihatdan tasavvur qilishga yordam bersa-da, unda sinfdagi dinamik jarayonlarni boshqarish, o'quvchilarning kutilmagan reaksiyalariga metodik javob qaytarish kabi ko'nikmalarni shakllantira olmaydi. Virtual pedagogik simulyatsiyalar aynan mana shu tizimli muammoni hal etuvchi innovatsion mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda. Ular bo'lajak mutaxassis uchun xavfsiz, xatolarga yo'l qo'yilishi va ularning tahlil qilinishi mumkin bo'lgan professional "poligon" hamda kvazi-professional faoliyat muhitini yaratadi. Raqamli simulyatsiyalar orqali talabalar real o'quv jarayoniga zarar yetkazmagan holda darsning turli metodik variantlarini sinab ko'rish, pedagogik nizolarni yechish va boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv faolligini boshqarish ko'nikmalarini avtomatizm darajasiga yetkazish imkoniga ega bo'ladi. Mazkur maqolada virtual pedagogik simulyatsiyalarning metodologik asosi, ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning ilmiy-pedagogik mexanizmlari hamda bo'lajak o'qituvchilarning amaliy-metodik kompetentligini oshirishdagi samaradorligi tizimli ravishda tadqiq etiladi. Shuningdek, tadqiqotda simulyatsiyali o'qitishning o'qituvchi tayyorlashdagi strategik ahamiyati va uning nazariy-amaliy integratsiyani ta'minlashdagi roli ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Virtual pedagogik simulyatsiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish masalasi zamonaviy pedagogika fanining ustuvor ilmiy yo'nalishlaridan biri sifatida shakllanmoqda. Mazkur yo'nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar pedagogik faoliyatni modellash, kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish hamda nazariya va amaliyot integratsiyasini ta'minlashga qaratilgan turli konseptual yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Xorijiy va mahalliy olimlarning qarashlari virtual simulyatsiyalarning nafaqat texnologik vosita, balki pedagogik tayyorgarlikning innovatsion modeli sifatidagi ahamiyatini ochib beradi.

Xususan, David Kolb tomonidan ishlab chiqilgan tajribaviy o'rganish nazariyasi virtual pedagogik simulyatsiyalarning metodologik asoslaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Olimning ta'kidlashicha, bilimni samarali egallash amaliy tajriba va reflektiv tahlilning uzviy bog'liqligi orqali amalga oshadi. Shu nuqtayi nazardan, virtual simulyatsiyalar bo'lajak o'qituvchiga pedagogik faoliyatni xavfsiz muhitda sinab ko'rish, metodik qarorlar qabul qilish hamda o'z faoliyatini tahlil qilish imkoniyatini yaratadi. Natijada talaba nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish ko'nikmasini egallaydi.

Chris Dede tomonidan ilgari surilgan vaziyatli bilim olish konsepsiyasi virtual ta'lim muhitlarining didaktik imkoniyatlarini yanada chuqurroq ochib beradi. Tadqiqotchining fikriga ko'ra, immersiv texnologiyalar asosida tashkil etilgan simulyatsion muhit bilimni abstrakt shaklda emas, balki muayyan pedagogik vaziyat kontekstida o'zlashtirish imkonini beradi. Bu esa bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida metodik tafakkur va pedagogik moslashuvchanlikni shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, nazariy bilimlarni real kasbiy faoliyatga tatbiq etishdagi kognitiv qiyinchiliklarni kamaytirishga yordam beradi.

Virtual simulyatsiyalarning psixologik jihatlari Kevin Kelly tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham alohida yoritilgan. Olim virtual muhitda tashkil etilgan mashg'ulotlarni bo'lajak pedagoglarning kasbiy o'ziga ishonchini shakllantiruvchi samarali omil sifatida baholaydi. Uning qarashlariga ko'ra, simulyatsion mashg'ulotlarda takroriy ravishda muvaffaqiyatga erishish talabaning "self-efficacy" darajasini oshirib, real dars jarayonida yuzaga keladigan emotsional zo'riqlishlarni kamaytiradi. Natijada bo'lajak o'qituvchi o'z e'tiborini psixologik moslashuvdan ko'ra metodik faoliyatni samarali tashkil etishga yo'naltiradi.

Robert Marzano virtual pedagogik simulyatsiyalarni o'qituvchi mahoratini rivojlantirishga xizmat qiluvchi boshqariladigan amaliyot muhiti sifatida talqin qiladi. Uning ilmiy qarashlarida simulyatsion platformalar pedagogik faoliyatni muntazam mashq qilish, darsni tashkil etish strategiyalarini takomillashtirish va samarali metodlarni tanlash imkonini beruvchi metodik laboratoriya sifatida izohlanadi. Shu orqali bo'lajak pedagoglarda tezkor pedagogik qaror qabul qilish, sinfni boshqarish va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyati yuzaga keladi.

Mahalliy pedagogika fanida ham virtual simulyatsiyalar bilan bog'liq ilmiy qarashlar shakllangan. Jumladan, N.N. Azizxo'jayeva pedagogik texnologiyalar va modellash tashkiloti tamoyillarini o'qituvchi tayyorgarligi bilan bog'lab tahlil qiladi. Olimning fikricha, pedagogik jarayonni modellash tashkiloti bo'lajak o'qituvchining kasbiy faoliyatga moslashuvini

tezlashtiradi hamda unda mustaqil metodik fikrlashni rivojlantiradi. Shu bilan birga, simulyatsion va o'yin texnologiyalariga asoslangan mashg'ulotlar talabani kreativ yondashuvini shakllantirishga xizmat qiladi.

Professor Sh.S. Shodmonova boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashda innovatsion texnologiyalarning metodik ahamiyatini asoslab beradi. Olimaning ta'kidlashicha, virtual pedagogik muhit bo'lajak o'qituvchining metodik kompetentligini rivojlantirishda samarali texnologik vosita hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda metodik ssenariylarni ishlab chiqishda virtual platformalarning imkoniyatlari yuqori baholanadi. Bu esa pedagogning kasbiy moslashuvchanligi va metodik tayyorgarligini kuchaytiradi.

M.A. Kozyrevning ilmiy qarashlari virtual pedagogik simulyatsiyalarning raqamli pedagogika tizimidagi o'rnini yoritishga qaratilgan. Tadqiqotchi virtual o'quv muhitlari va raqamli modellashirish texnologiyalarining didaktik imkoniyatlarini tahlil qilib, simulyatsiyalar talabani "xato qilish huquqi"ni ta'minlovchi xavfsiz pedagogik maydon ekanligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, virtual muhit nazariya bilan real pedagogik amaliyot o'rtasidagi uzviy bog'lovchi mexanizm vazifasini bajaradi hamda kasbiy tayyorgarlik samaradorligini oshiradi. Shunday qilib, tahlil etilgan ilmiy-nazariy qarashlar virtual pedagogik simulyatsiyalar bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining amaliy-metodik tayyorgarligini takomillashtirishda muhim innovatsion didaktik tizim sifatida namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Mazkur yondashuv nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash, pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish hamda bo'lajak pedagoglarning kasbiy moslashuv jarayonini jadallashtirishga xizmat qiladi. Shu sababli mazkur olimlarning ilmiy qarashlari tadqiqotimizning nazariy-metodologik asoslarini shakllantirishda muhim ilmiy manba sifatida ahamiyat kasb etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Virtual pedagogik simulyatsiyalar raqamli texnologiyalar vositasida yaratilgan interaktiv ta'lim muhiti bo'lib, u real pedagogik faoliyatning modellashirilgan shaklini ifodalaydi. Ushbu muhitning asosiy vazifasi bo'lajak o'qituvchining amaliy-metodik kompetensiyalarini rivojlantirishdan iboratdir. Virtual simulyatsiyalar konstruktivistik ta'lim nazariyasiga asoslanib, bilimni tayyor shaklda uzatishdan ko'ra, uni faol amaliy harakatlar orqali shakllantirish tamoyiliga tayanadi. Mazkur jarayonda talaba virtual o'quvchilar bilan muloqot qiladi, pedagogik vaziyatlarni hal etadi hamda o'quvchilarning kognitiv va emotsional reaksiyalariga mos ravishda metodik qarorlar qabul qiladi. Natijada bo'lajak o'qituvchi individual pedagogik tajriba hosil qiladi va nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu jihatdan virtual simulyatsiyalar passiv o'qitish vositasi emas, balki kasbiy faoliyatni modellashiruvchi faol didaktik tizim sifatida namoyon bo'ladi.

Virtual pedagogik simulyatsiyalar asosida amaliy-metodik tayyorgarlikni tashkil etish bir qator muhim pedagogik tamoyillarga asoslanadi. Avvalo, immersivlik tamoyili muhim ahamiyat kasb etadi. Virtual reallik yoki interaktiv 3D texnologiyalar yordamida yaratilgan muhit talabani o'zini real auditoriya sharoitida his qilishga xizmat qiladi. Bunday psixologik "ishtirok effekti" bo'lajak pedagogda kasbiy mas'uliyat va faol ishtirok hissini shakllantiradi.

Variativlik va ssenariylik tamoyili esa simulyatsion muhitning dinamik xarakterini belgilaydi. Virtual dars jarayonida talabani har bir metodik qarori keyingi pedagogik vaziyat rivojiga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli simulyatsiya jarayoni oldindan qat'iy belgilangan bir yo'nalish bilan cheklanmaydi, balki pedagogik vaziyatlarning turli variantlarini modellashirish imkonini beradi. Shuningdek, intellektual teskari aloqa tamoyili simulyatsion tizimning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Dasturiy platforma talabani metodik faoliyatini avtomatik ravishda tahlil qiladi va mashg'ulot yakunida amalga oshirilgan pedagogik harakatlar, xatolar hamda samarali strategiyalar bo'yicha batafsil tahliliy ma'lumotlarni taqdim etadi. Bu esa refleksiv tahlil ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Integrativ uzluksizlik tamoyili nazariya va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlikni ta'minlashga qaratilgan. Mazkur tamoyil asosida nazariy ma'ruzalar bilan virtual laboratoriya mashg'ulotlari o'rtasidagi vaqt oralig'i qisqartiriladi va bilimlarni darhol amaliyotga tatbiq etish imkoniyati yaratiladi.

Virtual pedagogik simulyatsiyalarni oliy ta'lim tizimiga samarali joriy etish muayyan pedagogik va texnologik shart-sharoitlarni talab qiladi. Avvalo, zamonaviy texnologik infratuzilmani shakllantirish muhim hisoblanadi. Shu maqsadda pedagogik oliy ta'lim muassasalarida yuqori texnik imkoniyatlarga ega virtual pedagogik laboratoriyalarni tashkil etish zarur. Bunday laboratoriyalar zamonaviy serverlar, interaktiv platformalar va virtual reallik qurilmalari bilan jihozlanishi lozim. Bundan tashqari, ilmiy-metodik kontentning sifatli ishlab chiqilishi ham muhim omil hisoblanadi. Virtual ssenariylar boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh, psixologik va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda yaratilishi kerak. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini real pedagogik vaziyatlarga yaqinlashtirish imkonini beradi. Kognitiv-refleksiv muhitni tashkil etish ham alohida ahamiyatga ega. Simulyatsion mashg'ulotlardan so'ng talabalarning faoliyatini tajribali tyutor va metodistlar bilan birgalikda tahlil qilish, muammoli vaziyatlarni muhokama qilish hamda refleksiv xulosalar chiqarish pedagogik samaradorlikni oshiradi.

Tadqiqot natijalari virtual pedagogik simulyatsiyalarning bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining amaliy-metodik tayyorgarligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Xususan, simulyatsion mashg'ulotlarda ishtirok etgan talabalarda pedagogik vaziyatlarga nisbatan tezkor metodik reaksiya shakllangani kuzatildi. Ularning kutilmagan sinfiy holatlarda qaror qabul qilish tezligi an'anaviy tayyorgarlik asosida o'qigan talabalar bilan solishtirilganda sezilarli darajada yuqori ekanligi aniqlandi. Shuningdek, virtual pedagogik muhit talabalarning psixologik barqarorligini mustahkamlashga xizmat qildi. Simulyatsion faoliyat davomida xato qilish imkoniyatining mavjudligi talabalarda

auditoriya oldida ishlash bilan bog'liq qo'rquv va emotsional zo'riqishni kamaytirganligi kuzatildi. Bu esa ularning metodik faoliyatga nisbatan ishonchini oshirishga yordam berdi. Tahlillar virtual simulyatsiyalar yordamida bo'lajak o'qituvchilar o'z dars ishlanmalarini amaliy jihatdan sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'lishini ham ko'rsatdi. Turli metodik usullarni virtual sinfda qo'llash orqali ular qaysi pedagogik yondashuv boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun samaraliroq ekanligini aniqlash imkoniyatiga ega bo'ldilar. Natijada metodik refleksiya va pedagogik tahlil ko'nikmalari rivojlandi.

Xulosa qilganda, virtual pedagogik simulyatsiyalar bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini zamonaviy raqamli ta'lim talablari asosida rivojlantirishga xizmat qiluvchi innovatsion pedagogik vosita sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur texnologiyalar nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash, pedagogik kompetensiyalarni shakllantirish hamda kasbiy moslashuv jarayonini jadallashtirish imkonini beradi.

Tadqiqot davomida aniqlangan tamoyillar va pedagogik shart-sharoitlar virtual simulyatsiyalarni pedagogik oliy ta'lim tizimiga samarali integratsiya qilish uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, simulyatsion texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim muhiti bo'lajak pedagoglarning metodik kompetentligini, refleksiv tafakkurini va raqamli pedagogik savodxonligini rivojlantirishga yordam beradi. Bu esa bitiruvchilarning professional faoliyatga tez va samarali moslashuvini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Kolb D. A. *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. – Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1984. – 256 p. – P. 20–38.
2. Dedeb C. Immersive Interfaces for Engagement and Learning // *Science*. – 2009. – Vol. 323, Issue 5910. – P. 66–69.
3. Bandura A. Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change // *Psychological Review*. – 1977. – Vol. 84, No. 2. – P. 191–215.
4. Marzano R. J., Pickering D. J., Pollock J. E. *Classroom Instruction That Works: Research-Based Strategies for Increasing Student Achievement*. – Alexandria, VA: ASCD, 2001. – 178 p. – P. 5–25; 91–105.
5. Dieker L. A., Hughes C. E., Hynes M. C., Straub C. Using Simulated Virtual Environments to Improve Teacher Performance // *School-University Partnerships*. – 2017. – Vol. 10, No. 3. – P. 62–81.
6. Bautista N. U., Boone W. J. Exploring the Impact of TeachME™ Lab Virtual Classroom Teaching Simulation on Early Childhood Education Majors' Self-Efficacy Beliefs // *Journal of Science Teacher Education*. – 2015. – Vol. 26, No. 3. – P. 237–262.
7. Azizxo'jayeva N. N. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. – Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006. – 160 b. – B. 64–89.
8. Shodmonova Sh. S. *Pedagogika nazariyasi va tarixi*. – Toshkent: Sano-Standart, 2022. – 470 b. – B. 120–145.